

De weg

Andere boeken van Cormac McCarthy bij De Arbeiderspers:

Kind van God (1994)

Al de mooie paarden (1994)

De kruising (1995)

Angel (1996)

Meridiaan van bloed (1997)

Steden van de vlakte (1999)

Geen land voor oude mannen (2006)

Cormac McCarthy
De weg
Roman

Vertaald door Guido Golüke

Uitgeverij De Arbeiderspers · Amsterdam · Antwerpen

De vertaler ontving voor deze vertaling een werkbeurs van de
Stichting Fonds voor de Letteren.

Eerste druk februari 2007

Vijfde druk januari 2010

Copyright © 2006 Cormac McCarthy

Copyright Nederlandse vertaling © 2007 Guido Golûke/

BV Uitgeverij De Arbeiderspers, Amsterdam

Oorspronkelijke titel: *The Road*

Uitgave: Alfred A. Knopf, Inc., New York

Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van BV Uitgeverij De Arbeiderspers, Herengracht 370-372, 1016 CH Amsterdam. *No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from BV Uitgeverij De Arbeiderspers, Herengracht 370-372, 1016 CH Amsterdam.*

Omslagontwerp: Bram van Baal

ISBN 978 90 295 7245 3 / NUR 302

www.arbeiderspers.nl

Dit boek is opgedragen aan John Francis McCarthy

Wanneer hij in de kou en het donker van de nacht in het bos wakker werd stak hij zijn hand uit om het slapende kind naast hem aan te raken. Nachten donkerder dan het donker en elke dag weer grijzer dan alle voorafgaande. Als het begin van een koude staar die de wereld vervaagde. Zijn hand ging zachtjes op en neer bij elke kostbare ademhaling. Hij schoof het plastic dekzeil weg en richtte zich op in zijn stinkende lappen en dekens en keek naar het oosten of hij licht zag maar er was geen licht. In de droom waaruit hij was ontwaakt zwierf hij door een grot en leidde het kind hem bij de hand. Hun lamplicht gleed over de natte druipsteenwanden. Als pelgrims in een fabel opgeslokt en verdoold in de darmen van een granieten beest. Diepe stenen gangen waar het water drupte en zong. In de stilte die de minuten van de aarde luidde en de uren, de dagen en de jaren zonder einde. Tot ze in een grote stenen ruimte stonden waarin een zwart, oeroud meer lag. Aan de overkant een dier dat zijn druipende mond van de kalkstenen rand ophief en in het licht staarde met ogen doods en wit en nietsziend als spinneneieren. Het zwaaide zijn kop laag over het water alsof het de geur wilde opvangen van datgene wat het niet kon zien. Het stond daar ineengedoken, naakt en bleek, doorschijnend, met op de rotsen erachter de schaduw van zijn albasten beenderen. De ingewanden, het kloppende hart. De hersenen pulserend in een doffe glazen stolp. Het dier zwaaide zijn kop heen en weer en stiet toen een zacht gekreun uit, draaide zich om, sprong weg en draafde geluidloos het donker in.

Bij het eerste grijze licht stond hij op. Hij liet de jongen slapen en liep naar de weg, ging op zijn hurken zitten en keek naar het land in het zuiden. Kaal, stil, zonder God. Hij dacht dat het de maand oktober was maar wist het niet zeker. Hij had jaren geen kalender meer bijgehouden. Ze trokken naar het zuiden. Hier zouden ze nog een winter niet overleven.

Toen het licht genoeg was om de verrekijker te gebruiken speurde hij de vallei beneden hem af. Alles was aan het vervallen in het grijs. De zachte as woei in losse wervelingen over het asfalt. Hij bekeek aandachtig alles wat hij kon zien. De gedeelten van een weg daar tussen de dode bomen. Hij zocht naar kleur. Beweging. Een zweem van opstijgende rook. Hij liet de kijker zakken, trok het katoenen masker van zijn gezicht en haalde de rug van zijn pols langs zijn neus, speurde het land weer af. Daarna zat hij er alleen met de kijker in zijn handen en keek hoe het asgrijze daglicht stelde boven het land. Hij wist slechts dat het kind zijn opdracht was. Hij zei: Als hij niet het woord Gods is heeft God nooit gesproken.

Toen hij terugkwam lag de jongen nog te slapen. Hij trok het blauwe plastic zeil van hem af en vouwde het op, bracht het naar de winkelkar en stopte het erin en kwam terug met hun borden en wat maïskoecken in een plastic zak en een plastic fles siroop. Hij spreidde het kleine dekzeil dat ze als tafel gebruikten op de grond uit en legde alles klaar, trok de revolver uit zijn riem en legde die op het zeil en daarna zat hij alleen maar naar de slapende jongen te kijken. Hij had zijn masker tijdens de nacht van zijn gezicht getrokken, het lag ergens onder de dekens. Hij zat naar de jongen te kijken en keek tussen de bomen door naar de weg. Dit was geen veilige plek. Ze konden vanaf de weg gezien worden nu het dag was. De jongen draaide zich om in de dekens. Toen opende hij zijn ogen. Hallo, papa, zei hij.

Ik ben hier vlak bij je.

Weet ik.

Een uur later stonden ze op de weg. Hij duwde de kar en de jongen en hij droegen allebei een rugzak. In de rugzakken zaten essentiële dingen. Voor het geval ze moesten rennen en de kar in de steek moesten laten. Aan de duwstang van de kar was een chromen spiegel van een motorfiets bevestigd waarin hij de weg achter hen in de gaten hield. Hij schoof de rugzak hoger op zijn schouders en keek uit over het verwoeste land. De weg was leeg. Beneden in de kleine vallei de stille grijze meander van een rivier. Bewegingloos en precies. Langs de oever bossen dood riet. Gaat het? zei hij. De jongen knikte. Toen gingen ze over het asfalt op weg in het stalen licht en schuifelden door de as, elk de hele wereld van de ander.

Ze staken de rivier over via een oude betonnen brug en kwamen een paar kilometer verder bij een benzinestation. Ze bleven op de weg staan en bekeken het aandachtig. Ik denk dat we maar even moeten kijken, zei de man. Zien of er wat is. Het onkruid waar ze doorheen waadden verviel om hen heen tot stof. Ze liepen over het gebarsten asfalt van het voorterrein en vonden de tank voor de pompen. De dop was eraf en de man liet zich op zijn ellebogen zakken om aan de pijp te ruiken maar de geur van benzine was alleen iets van horen zeggen, vaag, oud. Hij stond op en bekeek het gebouw. De pompen stonden er met de slangen vreemd genoeg nog op hun plaats. De ruiten waren heel. De deur naar de werkplaats stond open en hij ging naar binnen. Tegen een muur een metalen gereedschapkast. Hij keek in de laden maar er zat niets in wat hij kon gebruiken. Goede half-inch doppen. Een ratel. Hij stond de garage rond te kijken. Een metalen ton vol afval. Hij ging het kantoor binnen. Overal stof en as. De jongen bleef in de deuropening staan. Een metalen bureau, een kassa. Een paar oude autohandboeken, doorweekt en gezwollen. Het linoleum zat vol vlekken en was omgekruld door het lekkende dak. Hij liep naar het bureau en bleef daar staan. Toen nam hij de hoorn van de haak en draaide het nummer van zijn vaders huis in dat verre verleden. De jongen sloeg hem gade. Wat doe je? zei hij.

Een halve kilometer verderop bleef hij staan en keek om. We denken niet na, zei hij. We moeten terug. Hij duwde de kar van de weg af en legde hem op zijn kant op een plek waar hij niet te zien was, vervolgens lieten ze hun rugzakken daar achter en liepen terug naar het benzinestation. In de werkplaats sleepte hij de stalen afvalton van zijn plaats, keerde hem om en viste er alle plastic literflessen uit waar olie in had gezeten. Daarna gingen ze op de vloer zitten, goten een voor een de restjes uit de flessen en lieten ze omgekeerd in een bak uitlekken tot ze uiteindelijk bijna een halve liter motorolie hadden. Hij schroefde de plastic dop op de fles, veegde hem schoon met een lap en woog hem in zijn hand. Olie voor hun kleine lampje om de lange grijze avonden en de lange grijze ochtenden te verlichten. Nu kun je mij een verhaaltje voorlezen, zei de jongen. Ja toch, papa? Ja, zei hij. Dat kan nu.

Aan de andere kant van de rivier liep de weg door een kale zwarte brandplek. Een woud van verkoolde stammen zonder takken dat zich naar alle kanten uitstrekte. Er gleed as over de weg en de slaphangen-

de kabels naar nergens aan de geblakerde elektriciteitspalen zeurden ijl in de wind. Op een open plek een afgebrand huis en daarachter een grijs kaal stuk grasland en een wal van ruwe rode klei waar het werk aan een weg onvoltooid was gebleven. Verderop reclameborden waarop motels werden aanprezen. Alles zoals het ooit was geweest, maar dan verschoten en verweerd. Boven op de heuvel bleven ze staan in de kou en de wind, om op adem te komen. Hij keek de jongen aan. Het gaat wel, zei de jongen. De man legde zijn hand op zijn schouder en knikte naar het open landschap beneden hen. Hij pakte de verrekijker uit de kar en op de weg staand speurde hij de vlakte daar beneden af waar het silhouet van een stad in het grijs stond alsof het in houtskool op de woestenij was geschetst. Er was niets te zien. Geen rook. Mag ik even kijken? zei de jongen. Ja. Natuurlijk. De jongen leunde op de kar en verdraaide het wielje. Wat zie je? zei de man. Niets. Hij liet de kijker zakken. Het regent. Ja, zei de man. Weet ik.

Ze lieten de kar met het zeil eroverheen in een greppel achter en liepen tussen de bomen als donkere masten de helling op naar een plek waar hij een lange rotsrand had gezien en ze gingen onder de overhangende rots zitten en keken naar de grijze vlagen regen die dwars over de vallei woeien. Het was erg koud. Ze zaten dicht tegen elkaar aan, allebei gehuld in een deken over hun jassen, en na een poosje hield het op met regenen en drupte het alleen nog in het bos.

Toen het was opgeklaard liepen ze naar de kar, haalden het zeil eraf en paken hun dekens en de spullen die ze nodig zouden hebben voor de nacht. Ze liepen de heuvel weer op en sloegen hun kamp op in de droge aarde onder de rotsen en de man zat er met zijn armen om de jongen heen geslagen om te proberen hem warm te houden. In de dekens gewikkeld keken ze hoe het naamloze donker hen kwam omhullen. Het grijze silhouet van de stad verdween als een spookverschijning in de vallende nacht en hij stak het kleine olielampje aan en zette het uit de wind. Daarna liepen ze naar de weg. Hij nam de jongen bij de hand en ze liepen naar de top van de heuvel waar de weg zijn hoogste punt bereikte en vanwaar ze over het donker wordende land naar het zuiden konden uitkijken. Daar bleven ze in de wind, in hun dekens gehuld, staan en speurden naar enig teken van een vuur of een lamp. Niets. Het lampje onder de rotsen op de flank van de heuvel was nauwelijks meer dan een lichtend stofje en na een poosje liepen ze terug.

Alles was te nat om een vuur te maken. Ze aten hun schamele maal koud en gingen in hun beddengoed liggen met het lampje tussen hen in. Hij had het boek van de jongen meegenomen maar de jongen was te moe om voorgelezen te worden. Kunnen we het lampje aan laten tot ik slaap? zei hij. Ja. Natuurlijk.

Hij deed er lang over om in slaap te vallen. Na een poosje draaide hij zich om en keek de man aan. Zijn gezicht in het zwakke schijnsel vol zwarte strepen van de regen, als een treurspelacteur uit de oude wereld. Mag ik je iets vragen? zei hij.

Ja. Natuurlijk.

Gaan we dood?

Ooit wel. Nu nog niet.

En we gaan nog steeds naar het zuiden?

Ja.

Waar het warm is.

Ja.

Oké.

Hoezo, oké?

Gewoon. Oké.

Ga maar slapen.

Oké.

Ik ga het lampje uitblazen. Is dat goed?

Ja. Dat is goed.

En even later in het donker: Mag ik je iets vragen?

Ja. Natuurlijk mag je me iets vragen.

Wat zou je doen als ik doodging?

Als jij doodging zou ik ook dood willen.

Om bij mij te zijn?

Ja. Om bij jou te zijn.

Oké.

Hij lag te luisteren naar het gedrup in het bos. Dit was het nulpunt. De kou en de stilte. De as van de overleden wereld, op gure tijdelijke winden heen en weer geblazen in de leegte. Weggeblazen, verspreid en weer weggeblazen. Alles was van zijn ankers geslagen. Dreef zonder houvast door de lucht vol as. Op een bevende, kortstondige ademtocht. Was mijn hart maar van steen.

Hij werd voor de ochtend wakker en zag de dag grijs aanbreken. Traag en half opaak. Hij stond op terwijl de jongen nog sliep, trok zijn schoenen aan en liep in zijn deken gehuld weg tussen de bomen. Hij daalde af in een spleet in de rotsbodem en viel daar hoestend op zijn knieën en bleef heel lang hoesten. En zat toen alleen nog in de as geknield. Hij hief zijn gezicht op naar de blekende dag. Bent u daar? fluisterde hij. Krijg ik u nu eindelijk te zien? Hebt u een nek waaraan ik u kan ophangen? Hebt u een hart? Hebt u een ziel die ik voor eeuwig kan vervloeken? O God, fluisterde hij. O God.

Ze trokken de volgende dag rond het middaguur door de stad. Hij hield de revolver bij de hand op het opgevouwen dekzeil boven in de kar. Hij hield de jongen dicht naast zich. De stad was grotendeels uitgebrand. Geen tekenen van leven. De auto's in de straten onder een laag aangekoekte as, alles overdekt met as en stof. Fossiele sporen in de opgedroogde modder. Een lijk in een deuropening, tot leer verdroogd. Grimassend tegen het daglicht. Hij trok de jongen dichter tegen zich aan. Denk erom dat de dingen die je in je opneemt voorgoed in je hoofd blijven zitten, zei hij. Daar moet je misschien eens over nadenken.

Je vergeet toch ook wel dingen?

Jawel. Je vergeet wat je wilt onthouden en je onthoudt wat je wilt vergeten.

Op ruim een kilometer van de boerderij van zijn oom was een meer waar hij vroeger in de herfst met zijn oom naartoe ging om brandhout te halen. Hij zat achter in de roeiboot en liet zijn hand in het frisse kielwater hangen terwijl de oude man zich over de riemen boog. Met zijn voeten in hun zwarte geitenleren schoenen schrap tegen de spannten. Een strooien hoed op zijn hoofd. Zijn maïspijp stak tussen zijn tanden en aan de kop van de pijp bungelde een dunne draad kwijl. Hij draaide zich om voor een blik op de overkant, liet de riemen in zijn schoot rusten en haalde de pijp uit zijn mond om zijn kin af te vegen met de rug van zijn hand. De oever was omzoomd met berken bleek als beenderen tegen het donker van het naaldhout erachter. De rand van het meer was een wering van kronkelige stronken, grijs en verweerd, van bomen die jaren geleden door een orkaan waren geveld. De bomen zelf waren allang verzaagd tot brandhout en weggesleept. Zijn oom keerde de boot en haalde de riemen binnen en ze dreven over

de zandige ondiepte tot de achterstevan over het zand schuurde. Een dode baars wiebelde met zijn buik omhoog op het heldere water. Gele bladeren. Ze lieten hun schoenen op de warme geverfde planken achter, trokken de boot het strand op en zetten het anker aan het eind van zijn touw neer. Een vetblik volgegooten met beton, met een oogbout in het midden. Ze liepen langs de oever terwijl zijn oom aan zijn pijp puffend de boomstronken monsterde, met een rol manillatouw over zijn schouder. Hij koos er een uit en door de wortels als hefbomen te gebruiken kantelden ze hem om en om, tot hij half in het water dreef. Hun broekspijpen waren tot hun knieën opgerold en nog werden ze nat. Ze maakten het touw vast aan een kikker aan de achterkant van de boot en roeiden terug over het meer, met de stronk zacht rukkend achter zich aan. Het was inmiddels al avond. Alleen het trage, ritmische gekrak en geschuif van de dollen. Het meer was van donker glas en langs de oever werden vensters ineens licht. Ergens klonk een radio. Geen van beiden had een woord gesproken. Dit was de volmaakte dag van zijn jeugd. De dag die model stond voor alle volgende dagen.

De daaropvolgende dagen en weken trokken ze verder zuidwaarts. Eenzaam en koppig volhoudend. Een rauw berglandschap. Aluminium huizen. Nu en dan zagen ze door de kale bomen van een jong bos gedeelten van de snelweg beneden hen. Het was koud en werd nog kouder. Net voorbij de hoge pas bleven ze staan en keken uit over de brede laagte in het zuiden waar het land zo ver ze konden kijken was kaalgebrand, waar zwartgeblakerde stenen uit de asbanken omhoogstaken en wolken as oprezen en wegwoeien over de woestenij. Terwijl de doffe zon ongezien zijn baan beschreef achter het grauw.

Ze deden er dagen over dat verschroeide terrein over te steken. De jongen had wat kleurkrijt gevonden en daarmee een muil vol scherpe tanden op zijn masker getekend en hij sjokte zonder klagen voort. Een van de voorwielen van de winkelkar was gammel geworden. Wat konden ze eraan doen? Niets. Waar alles voor hun ogen was verbrand tot as konden ze geen vuur maken en de nachten waren lang en donker en kouder dan ze ooit hadden meegemaakt. Een kou die stenen kon breken. Een eind aan je leven kon maken. Hij hield de jongen huiverend tegen zich aan en telde iedere fragiele ademhaling in het zwarte duister.

Hij werd wakker bij het geluid van een verre donder en ging overeind zitten. Overal om hem heen dat flauwe licht, trillend en zonder oorsprong, gereflecteerd in de wolken neerzwevend roet. Hij trok het zeil om hen heen en lag een hele tijd klaarwakker te luisteren. Als ze nat werden was er geen vuur waarbij ze zich konden drogen. Als ze nat werden gingen ze waarschijnlijk dood.

Het zwart waarin hij die nachten wakker werd was blind en ondoordringbaar. Een zwart dat je oren pijn deed van het luisteren. Hij moest vaak opstaan. Geen geluid behalve de wind in de kale zwartgeschroei-de bomen. Hij kwam overeind en stond wankel in dat koude autistische donker, met zijn armen gespreid om zijn evenwicht te bewaren terwijl het vestibulair mechaniek in zijn schedel de berekeningen uitvoerde. Een oude kroniek. Om het verticale te bepalen. Geen val, of hij wordt voorafgegaan door een declinatie. Hij zette grote marcherende stappen in het niets, telde ze voor zijn terugkeer. Met gesloten ogen en roeiende armen. Verticaal ten opzichte van wat? Iets naamloos in de nacht, een ader of matrix. Waarvan hij en de sterren samen satellieten waren. Zoals de grote slinger in zijn koepel de hele dag lang bewegingen van het universum registreert waarvan hij niets weet, zou je kunnen zeggen, en toch moet weten.

Het vergde twee dagen om die korstige asvlakte over te steken. Daar voorbij liep de weg over een heuvelkam vanwaar het dorre bosland aan beide kanten steil afhelde. Het sneeuwt, zei de jongen. Hij keek naar de lucht. Een enkel grijs vlokje zweefde omlaag. Hij ving het op in zijn hand en keek hoe het daar wegsmolt als de laatste hostie van het christendom.

Ze zwoegden samen verder met het dekzeil over zich heen. De natte grijze vlokken daalden ronddraaiend neer uit het niets. Grijze derrie langs de kanten van de weg. Van onder de doorweekte aslagen stroomde het zwart water de weg op. Geen vuurbakens meer op de verre bergkammen. Hij veronderstelde dat de bloedsekten elkaar allemaal hadden opgegeten. Er trok niemand langs deze weg. Geen rovers, geen plundersaars. Na een tijdje kwamen ze bij een garage langs de weg en ze gingen in de open deur staan en keken naar de grijze natte sneeuw die in vlagen van de hoogten omlaagkwam.

Ze verzamelden wat oude dozen en maakten een vuur op de vloer en hij vond wat gereedschap en maakte de kar leeg en ging zitten om aan het wiel te werken. Hij schroefde de as los, boorde de bus uit met een handboor en voerde hem opnieuw met een stuk pijp dat hij met een ijzerzaag op maat had gezaagd. Daarna zette hij alles weer in elkaar, tilde de kar overeind en reed hem over de vloer rond. Hij spoorde vrij goed. De jongen keek toe.

In de ochtend trokken ze verder. Een desolate streek. Aan een schuurdeur de vastgespijkerde huid van een everzwijn. Afgevreten. Een sprietig staartje. In de schuur hingen drie lijken verdroogd en stoffig, tussen vale strepen licht aan de dakspanten. Hier is misschien wel wat, zei de jongen. Wat graan of zoiets. Kom, we gaan, zei de man.

Hij maakte zich vooral zorgen over hun schoenen. En hun eten. Altijd weer dat eten. In een oud met latten afgedicht rookhok vonden ze een ham aan een vleeshaak hoog in een hoek. Hij leek uit een graf opgediept, zo droog en verschrompeld was hij. Hij sneed erin met zijn mes. Binnenin dieprood, zout vlees. Voedzaam en smakelijk. Ze bakten hem die avond boven hun vuur, in dikke plakken, en lieten de plakken meesudderen in een blik bonen. Later werd hij in het donker wakker en dacht hij dat hij ergens in de lage heuvels zware trommels hoorde dreunen. Toen draaide de wind en was er alleen de stilte.

In dromen liep zijn lichte bruid naar hem toe van onder een groen bladerdak. Haar tepels geblanket met pijpaaarde, haar ribben wit beschilderd. Ze droeg een tulen japon en haar donkere haar was opgestoken met kammen van ivoor, van schildpad. Haar glimlach, haar neergeslagen ogen. In de ochtend sneeuwde het weer. Grijs kraaltjes ijs aan de elektriciteitsdraden boven hen.

Hij wantrouwde dat alles. Hij zei dat een man in gevaar van gevaren moest dromen, alle andere dromen waren de lokroep van de apathie, van de dood. Hij sliep weinig en hij sliep slecht. Hij droomde dat ze in een bloeiend bos wandelden, hij en het kind, in een bos waar vogels voor hen opvlogen en het blauw van de lucht pijn deed aan hun ogen, maar hij leerde hoe hij zichzelf moest wekken uit zulke werelden vol sirenen. Dan lag hij daar in het donker met de onwaarschijnlijke, al vervliegende smaak van een perzik uit een fantoomboomgaard nog in

zijn mond. Als hij lang genoeg bleef leven zou de wereld ten slotte helemaal verloren gaan, dacht hij. Zoals de stervende wereld van iemand die net blind is geleidelijk aan volledig uit het geheugen vervliegt.

Uit dagdromen onderweg kon hij niet ontwaken. Hij ploeterde voort. Hij kon zich alles van haar herinneren behalve haar geur. Zoals ze in een concertzaal naast hem zat en voorovergebogen naar de muziek luisterde. Gouden krulwerk, muurkandelaars, de geplooid gordijnen als hoge zuilen aan weerskanten van het podium. Ze hield zijn hand in haar schoot vast en hij voelde de bovenkant van haar kousen door de dunne stof van haar zomerjurk. Zet dit beeld stil. Kom nu maar op met uw kou en uw duisternis en wees vervloekt.

Hij maakte vegertjes van twee oude bezems die hij had gevonden en bond die aan de kar om de takken voor de wielen van de weg te vegen, zette de jongen in de mand, ging zelf als een hondendrijver op de achterste stang staan en zo reden ze de hellingen af en stuurden de kar met hun lichaam door de bochten, als bobsleeërs. Het was de eerste keer sinds lange tijd dat hij de jongen had zien glimlachen.

Op de top van de heuvel was een bocht in de weg en een parkeerplaats. Een oud pad dat door het bos leidde. Ze liepen de weg af, gingen op een bank zitten en keken uit over de vallei, naar het land dat glooiend vervaagde in de grauwe mist. Een meer in de diepte. Koud, grijs en zwaar lag het daar onder in het kaalgeplunderde landschap.

Wat is dat, papa?

Dat is een stuwdam.

Waar is die voor?

Daarmee is het meer gevormd. Voor ze die dam bouwden was er alleen een rivier. De dam gebruikte het water dat erdoorheen stroomde om grote propellers aan te drijven die turbines worden genoemd. Om elektriciteit op te wekken.

Om licht te maken.

Ja. Om licht te maken.

Kunnen we naar beneden gaan om te kijken?

Ik denk dat het te ver is.

Zal die stuwdam daar nog lang blijven staan?

Ik denk het wel. Hij is van beton. Waarschijnlijk blijft hij daar nog honderden jaren staan. Misschien wel duizenden jaren.

Denk je dat er vis in dat meer zou kunnen zitten?
Nee. Er zit niets in dat meer.

In dat verre verleden had hij ergens vlak bij deze plek gezien hoe een valk langs de lange blauwe bergwand neersuisde en met de kam van zijn borstbeen de middelste uit een vlucht kraanvogels stootte en hem slap en geknakt, met zijn verenkleed al los en verfomfaaid flapperend in de stille najaarslucht omlaagvoerde naar de rivier.

Die gruisige lucht. De smaak ervan verdween nooit meer uit je mond. Ze stonden als koeien in de regen. Toen liepen ze verder, met het dekzeil over zich heen in het doffe gemiezer. Hun voeten waren koud en nat en hun schoenen gingen kapot. Op de hellingen oude gewassen, dood en platgeslagen. De bomen op de kale heuvelkam naakt en zwart in de regen.

De dromen waren ook zo kleurrijk. Hoe zou de dood je anders moeten roepen? Bij het ontwaken in de koude dageraad veranderde alles op slag in as. Zoals bepaalde oude, eeuwenlang begraven fresco's die plotseling aan het daglicht worden blootgesteld.

Het klaarde op en de kou verdween en ten slotte kwamen ze in de brede vallei van de rivier, de akkers nog zichtbaar, alles in dat barre laagland dood tot in de wortels. Ze sjokten verder over het asfalt. Hoge huizen met muren van overnaadse planken. De daken van golfplaat. In een veld een schuur van boomstammen met een reclameboodschap in drie meter hoge, verbleekte letters op het schuine dak. Kom naar Rock City.

De hagen langs de weg waren verwilderd tot rijen zwarte, verstrikte braamstruiken. Geen tekenen van leven. Hij liet de jongen met de revolver in zijn hand op de weg staan terwijl hij over een stel oude zandstenen treden de veranda van een boerenhuis op liep en met een hand boven zijn ogen door de ramen naar binnen tuurde. Hij ging door de keuken naar binnen. Troep op de vloer, oude kranten. Een porseleinkast, bekers aan hun haakjes. Hij liep de gang in en bleef staan in de deur naar de zitkamer. In de hoek een antiek harmonium. Een televisietoestel. Goedkope gestoffeerde meubels naast een oude handgemaakte hanglegkast van kersenhout. Hij ging de trap op en liep door

de slaapkamers. Alles onder de as. Een kinderkamer waar een speelgoedhondje op de vensterbank de tuin in zat te kijken. Hij doorzocht de kasten. Hij haalde de bedden af en vond twee goede wollen dekens en liep met die buit weer naar beneden. In de provisiekast stonden drie potten zelfgemaakte tomaten. Hij blies het stof van de deksels en bekeek ze nauwkeurig. Iemand voor hem had het niet vertrouwd en uiteindelijk deed hij dat ook niet. Hij kwam naar buiten met de dekens over zijn schouder en ze liepen weer verder over de weg.

Aan de rand van de stad kwamen ze bij een supermarkt. Een paar oude auto's op het met afval bezaaide parkeerterrein. Ze lieten de kar op het parkeerterrein achter en liepen door de gangpaden vol rommel. Op de groenteafdeling vonden ze onder in de bakken een paar stokoude snijbonen en iets wat zo te zien ooit abrikozen waren geweest, allang verdroogd tot rimpelige beeltenissen van zichzelf. De jongen liep achter hem aan. Ze duwden de achterdeur open en stapten naar buiten. In de steeg achter de winkel een paar winkelkarretjes, allemaal zwaar verroest. Ze liepen nogmaals door de winkel, op zoek naar een karretje, maar vonden er geen. Bij de deur waren twee frisdrankautomaten op de vloer gekanteld en opengebroken met een breekijzer. Overall in de as lagen munten. Hij ging zitten en tastte met een hand rond in het binnenste van de leeggehaalde automaten en in de tweede sloot zijn hand zich om een koude metalen cilinder. Hij trok langzaam zijn hand terug en zat naar een blik Coca Cola te kijken.

Wat is dat, papa?

Iets lekkers. Voor jou.

Wat is het?

Hier. Ga zitten.

Hij schoof de banden van de jongen zijn rugzak los en zette de zak achter hem op de vloer, stak zijn duimnagel onder de aluminium ring boven op het blikje en maakte het open. Hij boog zijn neus naar het beetje schuim dat uit het blikje kwam en gaf het toen aan de jongen. Drink maar, zei hij.

De jongen pakte het blikje aan. Het bruist, zei hij.

Drink maar.

Hij keek zijn vader aan en daarna hield hij het blikje schuin en dronk ervan. Hij zat er even over na te denken. Het is echt lekker, zei hij.

Ja. Zeker.

Neem ook wat, papa.

Ik wil dat jij het opdrinkt.

Neem ook wat.

Hij pakte het blikje aan, nam een slokje en gaf het terug. Drink jij het maar op, zei hij. Laten we hier gewoon even blijven zitten.

Dat zeg je omdat ik er nooit meer een zal krijgen, hè?

Nooit meer is nog ver weg.

Oké, zei de jongen.

De volgende dag waren ze tegen het vallen van de avond bij de stad aangekomen. Lange betonnen lussen van verkeerspleinen als de ruïnes van een gigantisch lunapark tegen het grauw in de verte. Hij droeg de revolver voor in zijn riem en had de rits van zijn parka opengelaten. Overal de gemummificeerde doden. Het vlees langs de beenderen gespleten, de gewrichtsbanden verhard tot strengen en strak als snaren. Verschrompeld en verdroogd als veenbewoners der laatste dagen met die gezichten van uitgekookt linnengoed, de vergeelde tanden als paaltjes in een hek. Ze waren stuk voor stuk barrevoets, als pelgrims van een of andere orde, want al hun schoenen waren lang geleden al gestolen.

Ze liepen verder. Hij keek voortdurend in de spiegel om alles achter zich in de gaten te houden. Het enige wat bewoog in de straten was de opwaaiende as. Ze staken de hoge betonnen brug over de rivier over. Eronder een haven. Kleine plezierboten half gezonken in het grijze water. Stroomafwaarts hoge fabriekspijpen schemerig in het roet.

De volgende dag troffen ze een paar kilometer ten zuiden van de stad aan een bocht in de weg en half verscholen in de dode braamstruiken een oud houten huis met schoorstenen en topgevels en een stenen muur eromheen. De man bleef staan. Toen duwde hij de kar de oprijlaan in.

Wat is dit voor een huis, papa?

Dit is het huis waarin ik ben opgegroeid.

De jongen stond ernaar te kijken. Onderaan waren de afbladderende overnaadse planken grotendeels van de muren verwijderd en opgestoot zodat de stijlen en de isolatie nu waren blootgesteld aan de elementen. Het vergane horrengaas van de achterveranda lag op het betonnen terras.

Gaan we naar binnen?
Waarom niet?
Ik ben bang.
Wil je niet zien waar ik vroeger woonde?
Nee.
Het gaat wel goed.
Misschien is er wel iemand.
Ik denk het niet.
Maar als er nou wel iemand is?
Hij stond omhoog te kijken naar zijn oude kamertje achter de top-
gevel. Hij keek de jongen aan. Wil je hier wachten?
Nee. Dat zeg je altijd.
Het spijt me.
Weet ik. Maar het is wel zo.

Ze lieten hun rugzakken van zich af glijden om die op het terras achter te laten, baanden zich schoppend een weg door de rotzooi op de veranda en duwden de keukendeur open. De jongen hield zijn hand vast. Alles was vrijwel zoals hij het zich herinnerde. De kamers waren leeg. In het kleine kamertje naast de eetkamer een kaal ijzeren bed, een metalen klaptafel. Nog hetzelfde gietijzeren rooster in de kleine open haard. De grenen lambrisering was van de muren verdwenen, alleen de regels zaten er nog. Hij stond in de kamer. Voelde met zijn duim aan de gaatjes in het geverfde hout van de schoorsteenmantel, van punaises waaraan veertig jaar geleden hun kousen hadden gehangen voor de Kerstman. Hier vierden we Kerstmis toen ik klein was. Hij draaide zich om en keek door het raam naar de verwilderde tuin. Een woud van dode sering. De contouren van een heg. Op koude winteravonden, als de stroom was uitgevallen door onweer, zaten we hier bij het vuur ons huiswerk te maken, mijn zusjes en ik. De jongen keek naar hem. Keek hoe schimmen die hij niet kon zien aan hem trokken. We moeten gaan, papa, zei hij. Ja, zei de man. Maar hij ging niet.

Ze liepen door de eetkamer waar de vuurvaste steen in de haard nog even geel was als de dag waarop hij werd geplaatst omdat zijn moeder niet kon verdragen dat hij zwart zou worden. De vloerdelen waren kromgetrokken van het regenwater. In de woonkamer de botjes van een klein dier, op een hoopje gelegd nadat het in stukken was gesneden. Misschien een kat. Bij de deur stond een glas. De jongen pakte

zijn hand steviger vast. Ze gingen de trap op, draaiden zich om en liepen de gang in. Op de vloer kleine kegeltjes vochtige pleisterkalk. De tengels van het plafond lagen bloot. Hij stond in de deuropening van zijn kamer. Een klein hokje onder de dakranden. Hier sliep ik vroeger. Mijn bed stond tegen deze muur. Om in nachten duizend in getal te dromen met de verbeelding van een kind waarin werelden vol rijkdom of angst konden opdoemen, maar nooit de wereld die komen zou. Hij duwde de kastdeur open, half in de verwachting daar zijn spulletjes van vroeger aan te treffen. Door het dak viel een rauw koud daglicht naar binnen. Grijs als zijn hart.

We moeten gaan, papa. Kunnen we nu gaan?

Ja. We kunnen wel gaan.

Ik ben bang.

Weet ik. Het spijt me.

Ik ben echt bang.

Het gaat wel goed. We hadden hier niet moeten komen.

Drie dagen later, in de uitlopers van de oostelijke bergen, werd hij wakker in het nachtelijk donker toen hij iets hoorde aankomen. Hij lag met zijn handen langs zijn lichaam. De grond trilde. Het kwam op hen af.

Papa? zei de jongen. Papa?

Sst. Het gaat wel goed.

Wat is dat, papa?

Het kwam dichterbij en werd luider. Alles trilde. Toen schoot het onder hen door als een ondergrondse trein en trok het verder de nacht in en was het weer verdwenen. De jongen klampte zich huilend aan hem vast, met zijn hoofd dicht tegen zijn borst. Sst. Het gaat wel goed.

Ik ben zo bang.

Weet ik. Het gaat wel goed. Het is weer voorbij.

Wat was dat, papa?

Dat was een aardbeving. Hij is nu voorbij. Het gaat wel goed. Sst.

In die eerste jaren werden de wegen bevolkt door vluchtelingen die volledig schuilgingen in hun kleding. Met maskers en stofbrillen op zaten ze in hun voddren aan de kant van de weg, als gestrande vliegeniers. Ze duwdren kruiwagens hoog opgetast met prullen. Sleepden wagens of karren achter zich aan. Hun ogen brandden in hun schedels.

Lege hulzen van mensen zonder geloof die over de wegen wankelden als volksverhuizers in een door koorts geteisterd land. De broosheid van alles eindelijk onthuld. Oude lastige vraagstukken opgelost tot niets en duisternis. Het laatste exemplaar neemt de hele soort mee. Doet het licht uit en is verdwenen. Kijk om je heen. Nooit meer is nog ver weg. Maar de jongen wist alleen wat hij wist. Dat nooit meer helemaal niet zo ver weg is.

Hij zat in een verlaten huis aan een grijs venster in het grijze licht van de namiddag en las oude kranten terwijl de jongen sliep. Eigenaardig nieuws. Wonderlijke kleine zorgen. De sleutelbloem gaat om acht uur dicht. Hij keek naar de slapende jongen. Kun je het? Als het zover is? Kun je het dan?

Ze hurkten op de weg en aten koude rijst en koude bonen die ze dagen geleden hadden gekookt. Die al begonnen te gisten. Nergens plek om een vuur te maken dat niet gezien zou worden. Ze sliepen tegen elkaar aan gekropen in hun vunzige dekens. In de kou en het donker. Hij hield de jongen dicht tegen zich aan. Hij was zo mager. Je hebt mijn hart, zei hij. Heel mijn hart. Maar hij wist dat het ook als hij een goede vader was weleens zou kunnen zijn zoals zij gezegd had. Dat de jongen het enige was wat hem van de dood weerhield.

Laat in het jaar. Hij wist nauwelijks welke maand. Hij dacht dat ze genoeg eten hadden om de bergen door te komen, maar het was met geen mogelijkheid te zeggen. De pas op de waterscheiding lag op zeventienhonderd meter en het zou er heel koud zijn. Hij had gezegd dat alles ervan afhing of ze de kust zouden bereiken, maar als hij in de nacht wakker lag wist hij dat het maar loze woorden waren zonder enige betekenis. Er was een goede kans dat ze in de bergen zouden sterven en dan was het daar afgelopen.

Ze kwamen door de ruïnes van een vakantieoord en namen de weg naar het zuiden. Kilometers verbrande bossen op de hellingen en eerder sneeuw dan hij gedacht had. Geen sporen op de weg, nergens leven. Zwartgeblakerde rotsblokken als silhouetten van beren op de statige boshellingen. Hij stond op een stenen brug waar een dikke brij in een poel vloeiende en traag ronddraaide onder grijsig schuim. Waar hij ooit forellen had zien schommelen in de stroom, hun volmaakte scha-

duw op de stenen achterna. Ze trokken verder, de jongen sukkelend in zijn spoor, hij voorover tegen de kar. Langzaam steeds verder omhoog door de haarspeldbochten. Hoog in de bergen woedden nog branden en 's nachts zagen ze de gloed dieporanje oplichten in het neerdalende roet. Het werd kouder maar ze hadden de hele nacht een kampvuur en lieten het brandend achter als ze 's morgens weer op weg gingen. Hij had jutezakken om hun voeten gebonden en tot nu toe was de sneeuw niet meer dan een paar centimeter diep, maar hij wist dat ze de kar zouden moeten achterlaten als hij veel dieper werd. Het ging nu al zwaar en hij stopte vaak om te rusten. Dan sjokte hij naar de kant van de weg om het kind de rug toe te keren en stond hij met zijn handen op zijn knieën te hoesten. En kwam met tranende ogen weer overeind. Op de grijze sneeuw een fijne nevel van bloed.

Ze kampeerden tegen een groot rotsblok en hij maakte een afdak van het dekzeil en een paar stokken. Hij legde een vuur aan en ze begonnen een grote berg sprokkelhout bij elkaar te slepen om de nacht door te komen. Ze hadden een kleed van dode dennentakken over de sneeuw gelegd en zaten in hun dekens gehuld in het vuur te kijken en dronken het laatste restje van de cacao die ze weken geleden ergens hadden gevonden. Het sneeuwde weer, zachte vlokken zweefden uit het donker omlaag. Hij doezelde weg in de heerlijke warmte. De schaduw van de jongen gleed over hem heen. Met een armvol hout. Hij keek hoe hij de vlammen opstookte. Gods eigen vuurspuwende draak. De vonken schoten omhoog en stierven in het sterrenloze donker. Niet alle sterrende woorden zijn waar en dit geluk is niet minder echt nu het van zijn fundament is geslagen.

Hij werd tegen de ochtend wakker bij een vuur dat was gedoofd tot smeulende kooltjes en liep naar de weg. Alles was verlicht. Alsof de zon eindelijk ging terugkeren. De sneeuw lag oranje te trillen. Een bosbrand trok over de licht ontvlambare kammen boven hen, flakkerde en flitste tegen het wolkendek als het noorderlicht. Ondanks de kou bleef hij er lang staan. De kleur beroerde iets in hem wat hij al lang was vergeten. Maak een lijst. Zeg een litanie op. Probeer het te onthouden.

Het was kouder geworden. Niets bewoog in die hoge wereld. Boven de weg hing een zware rookgeur van verbrand hout. Hij duwde de kar

verder door de sneeuw. Elke dag een paar kilometer. Hij had geen idee hoe ver de top zou kunnen zijn. Ze waren zuinig met hun eten en hadden voortdurend honger. Hij stond over het land uit te kijken. Een rivier ver beneden hen. Hoe ver waren ze gekomen?

In zijn droom was ze ziek en zorgde hij voor haar. De droom had veel weg van opoffering maar hij dacht er anders over. Hij had niet voor haar gezorgd en ze was alleen ergens in het donker gestorven en er is geen andere droom en geen andere wakende wereld, er is geen ander verhaal te vertellen.

Op deze weg zijn er geen godvruchtigen. Ze zijn verdwenen, ik ben alleen achtergelaten en ze hebben de wereld meegenomen. Vraag: hoe verschilt wat nooit komt van wat nooit geweest is?

Het donker van de onzichtbare maan. De nachten nu net iets minder zwart. Bij dag draait de verbannen zon als een rouwende moeder met een lamp om de aarde.

In het ochtendgloren zaten mensen half geslachteerd, nog in hun kleren narokend op de trottoirs. Als na een mislukte sektarische zelfmoord. Anderen schoten hen te hulp. Binnen een jaar brandden er vuren op de bergkammen en klonk er uitzinnig gezang. Het geschreeuw van de mensen die vermoord werden. Overdag de doden op staken gespietst langs de weg. Wat hadden ze misdaan? Hij dacht dat er in de geschiedenis van de wereld misschien zelfs meer straf was geweest dan misdaad, maar dat schonk hem weinig troost.

De lucht werd ijl en hij dacht dat de top niet ver kon zijn. Misschien de volgende dag. De volgende dag brak aan en ging voorbij. Het sneeuwde niet meer maar op de weg lag vijftien centimeter en het was uitpuittend de kar over die hellingen omhoog te duwen. Hij dacht dat ze hem zouden moeten achterlaten. Hoeveel konden ze dragen? Hij bleef staan en keek uit over de barre hellingen. De sneeuw werd bijna zwart onder de neerdalende as.

Bij elke bocht leek het of de pas vlak voor hen lag en toen hij op een avond bleef staan en om zich heen keek, herkende hij de omgeving. Hij maakte de parka onder zijn kin los, deed de capuchon omlaag en